

ДУАЛЬНА ОСВІТА: КАТАСТРОФА ВІДМІНЯЄТЬСЯ АБО ЧОМУ «У НАС» НЕ ЯК «У НИХ»

Чому в Україні стало можливим спекулювати на темі дуальної освіти і створювати міфи, що все пішло не так? Тому що в нашому інформаційному просторі недостатньо матеріалів, котрі показують все розмаїття підходів до організації дуального навчання на рівні вищої освіти (Duales Studium) в Німеччині. Отже, в партнерстві з роботодавцями, дякуємо Елена Колесникова. Евгения Савенко Інна Осадчук, Andrii Lukasevych, ми продовжуємо руйнувати міфи та розповідати про реальний досвід, котрий ми намагаємось адаптувати.

В Німеччині, як на національному рівні, так і на рівні окремих земель, створено спеціальні інформаційні сторінки, котрі відповідають на FAQ про вищу дуальну освіту. Інформація в них дуже узагальнена і не претендує на універсальність, але з нею цікаво ознайомитись, поки ми готуємо переклад методичних матеріалів. Сьогодні пропонуємо ознайомитись зі сторінкою землі Хессен (<https://www.dualesstudium-hessen.de/faq-0>) про широкий спектр різних шляхів здобуття вищої дуальної освіти. Наведемо відповіді на деякі питання:

1. Що таке дуальна вища освіта?

«Сьогодні в ЗВО, завтра на виробництві. Дуальне навчання поєднує вивчення теорії (академічне навчання) із практичною підготовкою на робочому місці. Вища спеціальна школа (Hochschule) чи професійна академія (Berufsakademie) в партнерстві із підприємством пропонують добре організований курс навчання».

Не існує єдиного надточного визначення, яке б містило всі критерії ДО. Зберігається орієнтація на принцип дуальності, що забезпечується двома основними критеріями – добре організована співпраця 2 місць навчання (1 інколи 2 заклади освіти та підприємство), а також поєднання теоретичної та практичної складових. Якщо здобувач працює і навчається, але навчання і робота не пов'язані, якщо співпраця між партнерами не закріплена відповідними договорами, така освіта не вважається дуальною ані в Німеччині, ані в Україні. *Тому закиди про те, що в рамках проєкту, що реалізується МОН, дозволено вважати будь-яке поєднання навчання та роботи дуальною освітою є як мінімум маніпуляцією!*

Особливостям різних типів німецьких ЗВО, що пропонують дуальні програми, ми присвятимо окремий пост (таких типів 5).

2. За якими спеціальностями можна навчатися в рамках дуальної освіти?

«Спектр спеціальностей дуже широкий і завдяки популярності дуальної освіти він щороку розширюється». За даними Федерального інституту в Німеччині із наявних 1.600 дуальних програм, навчання за якими проходить як дуальне, майже кожна може мати кілька варіантів реалізації практичної складової.

Існують реєстри пропозицій дуальних програм, закладів освіти та підприємств, що співпрацюють для навчання дуальних студентів (наприклад, <https://www.dualesstudium-hessen.de/studiengange>). Туту можна знайти інформацію про ЗВО, тривалість навчання, місто, партнерські підприємства. моделі організації дуального навчання...

Наприклад,

1) [Hochschule Fulda](#), спеціальність «прикладна інформатика», бакалаврська програма, тривалість 6 семестрів, модель з періодами практичної підготовки, графік – 4 дні навчання у ЗВО, 1 – на підприємстві, конкретні дні зазначаються в договорі, на час сесії здобувач звільняється від необхідності знаходитись на підприємстві, під час канікул здобувач знаходиться на підприємстві, 6-тий семестр присвячено написанню дипломної роботи на базі досвіду, набутого на підприємстві.

На прикладі конкретних пропозицій ми можемо побачити, що один ЗВО надає можливості навчання за тією ж самою дуальною програмою за різними моделями:

2) [accadis Hochschule Bad Homburg](#), бакалаврська програма «Digital Business Management», тривалість 6 семестрів, здобувач може обирати серед 70 підприємств-партнерів даної програми, пропонується 3 моделі:

блочна – періоди навчання в ЗВО та на підприємстві по 3 місяці та 1 семестр навчання закордоном; ротаційна 3+2 – 3 дні роботи на підприємстві, 2 – навчання в ЗВО, та 1 семестр навчання закордоном; навчання + практична підготовка – модель, що передбачає навчання на кількох підприємствах для урізноманітнення практичного досвіду роботи.

Наразі дуальна освіта в Україні тільки робить перші кроки. Таких баз про дуальні програми або спеціальності, за якими можна навчатися за ДФЗО, немає, як і окремих вакансій від роботодавців для здобувачів освіти за дуальною формою.

В Німеччині у 2016 році кількість студентів, що навчалися за дуальною формою, вперше перевищила 100 тисяч осіб. За останні десять років число таких студентів зросло більше ніж удвічі. Майже 48 тисяч підприємств беруть участь у реалізації близько 1.600 дуальних програм вищої освіти (з них 38% - технічні науки, 34% - економічні, 12% - інформатика, 16% - інші). Причому й надалі спостерігається тенденція до зростання їхньої кількості. Рівень відмов від продовження навчання у сфері вищої освіти за дуальною формою складає 7 % і є значно нижчим у порівнянні зі середньостатистичним показником по всіх бакалаврських курсах (наразі - 29 %).

В Україні закінчився лише перший рік експерименту із 60 кейсами та 438 здобувачами.

3. Підприємства якого розміру можуть бути партнерами

«Навіть фірма, представлена однією особою, може готувати дуальних студентів! Зокрема, вигода для малого бізнесу – це долучення через заклад освіти до мережі корисних контактів. Необхідна умова: підприємство повинно мати спроможність забезпечити відповідність формату організації етапів практичної підготовки, визначеного ЗВО. Кожен випадок слід розглядати окремо. Як правило, саме компанії з чисельністю працівників від 20 до 50 і більше можуть запропонувати необхідні умови для проходження етапів практичного навчання відповідно до вимог ЗВО».

По-перше, вимоги до роботодавців у ЗВО є, адже саме вони відповідають за якість та кінцеві результати навчання здобувачів. Це підтверджено рекомендаціями Федерального Інституту професійної освіти. Детальніше про вимоги ми теж розповімо наступного разу. По-друге, не тільки великий, а й середній та малий бізнес можуть готувати дуальних студентів, оскільки одна із задач, що вирішується, – забезпечення професійними кадрами ринку праці регіону.

Щодо вимог «Підприємства-партнери, що забезпечують навчання за моделлю із інтегрованою середньою спеціальною (професійно-технічною) освітою, повинні мати у штаті співробітників, які пройшли спеціальну підготовку на отримання звання майстра, що дає право на наставництво. У випадках програм з інтегрованою практичною підготовкою, від підприємств вимагається мати спеціалістів відповідного фаху та з відповідними кваліфікаціями, наприклад, для навчання за спеціальністю «інженерія» потрібен фахівець-інженер, для навчання за спеціальністю «економіка» потрібен фахівець-економіст». До наставників, що залучені до навчання здобувачів дуальної вищої освіти, не висуваються такі ж суворі критерії, як до наставників, котрі забезпечують навчання на підприємстві в рамках моделі із інтеграцією проф.-тех. освіти у вищу.

4. Як розпочати співпрацю?

Підприємства можуть напряму звертатися до ЗВО, що пропонують дуальні програми вищої освіти за їхнім профілем. Навчальні заклади, які активно займаються діяльністю з реалізації дуальних програм вищої освіти, мають спеціальні контактні (сервісні) центри чи контактних осіб для роботи з партнерськими підприємствами. ЗВО часто за власною ініціативою контактують з підприємствами у пошуку нових партнерів. Вони інформують підприємства про рамкові умови участі у дуальних програмах вищої освіти. Дехто користується у таких випадках переліком критеріїв, в якому сформульовані вимоги, наприклад, до матеріально-технічної бази та можливостей для здійснення наставництва чи координування практичною підготовкою. Незалежно від ініціатора процес встановлення співпраці досить формалізований - у деяких випадках проводяться переговори за участі широкого кола осіб, інколи рішення ухвалюється після відвідання підприємства, але не обов'язково. Здобувачам також пропонується займати проактивну позицію та контактувати із підприємствами із пропозиціями залучатись до співпраці із ЗВО.